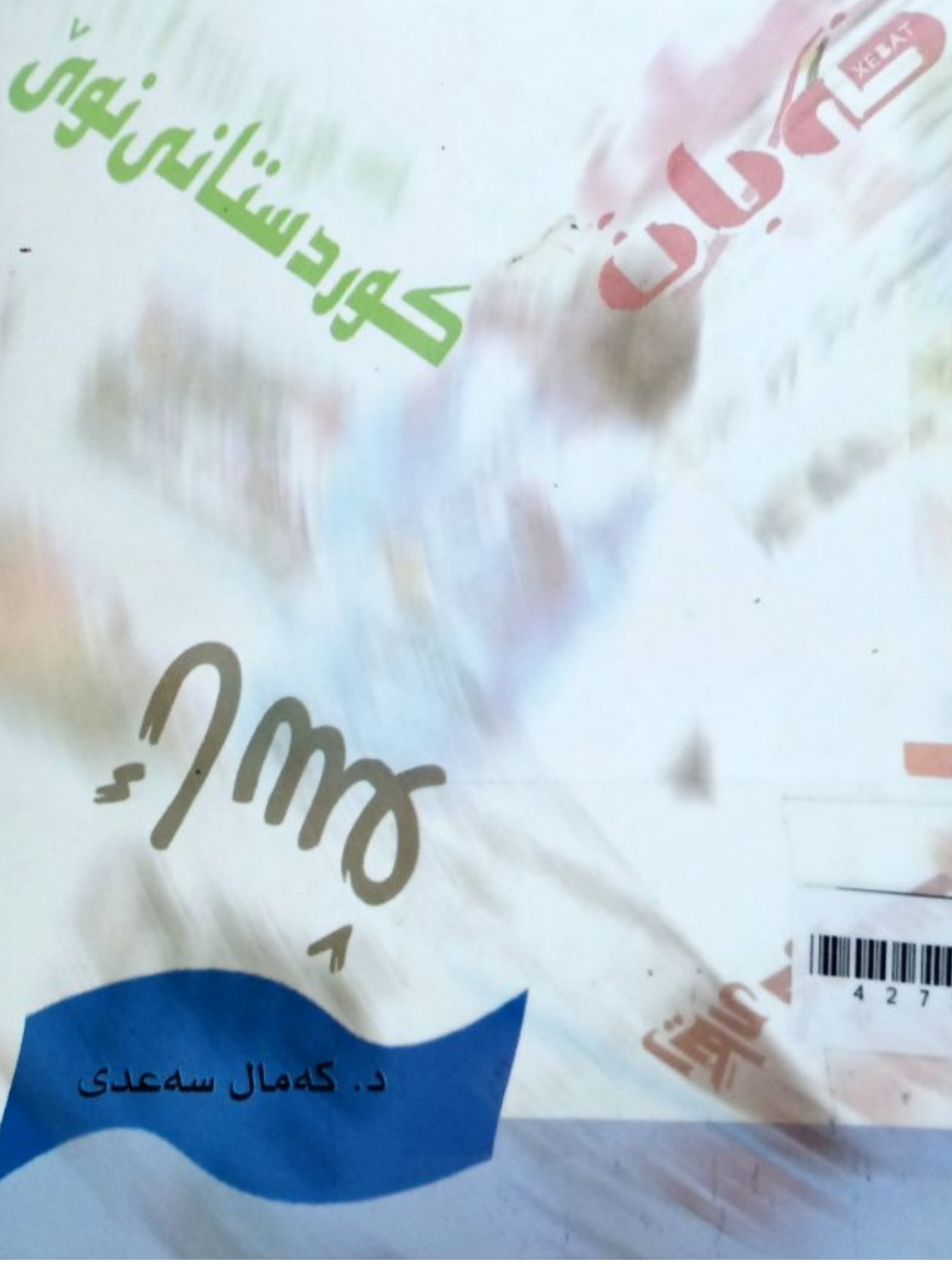
چوارچێوەی یاساییی نازادیی رۆژنامەگەری لە کوردستانی عێراقدا

تۆژینەوەیەکی بەراوردکارییە

42726

Preview sample - page 1 of 9 - Soran University Academic Digital Library

کتێب: چوارچێوەی یاساییی نازادیی ڕۆژنامەگەری لە کوردستانی عێراقدا
(تۆژینەوەیەکی بەراوردکارییە)
دانانی: کەمال سەعدی مستەفا
بڵاوکراوەی ناراس- ژمارە: ٤٤٥
دەرهێنانی هونەریی ناوەوە: ناراس ئەکردم
هەڵەگری: جەلال ئەلیاس
سەرپەرشتیی چاپ: ناوێرەحمانی حاجی مەحموود
چاپی یەکەم، هەولێر- ٢٠٠٦
لە کتێبخانەی گشتیی هەولێر ژمارە (٤٧٦)ی ساڵی ٢٠٠٥ی دراوەتێ

Preview sample - page 2 of 9 - Soran University Academic Digital Library

١- پێشەکی

١-١ بابەتی توێژینەوەکە و نامانجەکانی

بەپێی ئەم پلانەی خوارەوە لە بابەتی «چوارچێوەی یاسایی نازادیی ڕۆژنامەگەری لە کوردستانی عێراقدا» دەتوێژینەوە:

توێژینەوەیەکی بەراوردکارییە لە نێوان یاسای فەرەنسی و میسری و لوبنانی و عێراقی و هەرێمی کوردستاندا.

بۆیە ئەم یاسایانەمان هەڵبژارد، چونکە هەر یەکێکیان تایبەتمەندیی خۆیان هەیە. بۆ نموونە، فەرەنسا شوێنی سەرهەڵدان و گەشەکردنی نازادییە گشتییەکانە، کە نازادیی ڕۆژنامەگەری یەکێکە لەوان. لەوێدا نازادیی ڕۆژنامەگەری سەری هەڵدا و گەشەی کرد تا گەیشتە ئەو پلە و پایەیەی کە ئەمڕۆ هەیەتی.

یاسادانەری فەرەنسی زیاتر لە هەموو شوێنێ بایەخی بەڕێکخستنی یاسای نازادیی ڕۆژنامەگەری داوە و یاسای ڕۆژنامەگەریی فەرەنسی ١٨٨١/٧/٢٩ی هەموارکراو یەکێکە لە کۆنترین یاساکانی ڕۆژنامەگەری لە جیهاندا کە بۆچوونی نوێی نازادیی ڕۆژنامەگەری لە حوکمەکانیدا بەرجەستە کردووە.

هەرودها یاسای میسریان بۆیە هەڵبژارد، چونکە خاوەنی سیستەمێکی یاسایی پێشکەوتووە لە بواری ڕێکخستنی نازادیی ڕۆژنامەگەریدا نەگەر بەراوردی بکەین لەگەڵ یاساکانی ڕۆژنامەگەریی وڵاتانی تری عەرەبی، هەرودها لە ڕووی هونەری ڕۆژنامەگەریشەوە پێشەنگە.

بەڵام یاسای لوبنانیمان بۆیە هەڵبژارد، چونکە لوبنان لە ڕووی پێکهاتەی کۆمەڵایەتی و ڕامیاری و فرەحزبییەوە لە هەرێمی کوردستان دەچێت، ئەمە و وێڕای ئەودی کە تاکە وڵاتی عەرەبییە گشت حوکمەکانی ڕێکخستنی ڕاگەیاندنی لە کۆدێکدا کۆکردۆتەوە بەناوی «یاسای ڕاگەیاندن» کە یاسایەکی پێشکەوتووە.

لە دواییشدا یاسای عێراقی و یاسای هەرێمی کوردستانی عێراقمان بۆیە هەڵبژارد، تاکو لە ئەنجامی بەراوردکردنیان لەگەڵ یاساکانی ئەو وڵاتانەی ناومان هێنان کە پێش نێسە لە کاروانی نازادی و دیموکراسیدا سەرقەتار بوونە، بۆ ئەودی بتوانین دەستنیشانی

Preview sample - page 3 of 9 - Soran University Academic Digital Library

پێرست

١- پێشەکی 5
١-١ بابەتی توێژینەوەکە و ئامانجەکانی 5
١-٢ گرنگی توێژینەوەکە 6
١-٣ پاساوەکانی توێژینەوە 7
١-٤ پلانی توێژینەوەکە 8
٢- دەسپێک (تمهید) 11
٢-١ چەمکی ئازادیی ڕۆژنامەگەری 11
یەکەم: ڕۆژنامە و تایبەتمەندییەکانی 11
دووەم: ئازادیی ڕۆژنامەگەری 23
سێیەم: گرنگی ئازادیی ڕۆژنامەگەری 17
٢-٢ شێواز و جۆرەکانی ڕۆژنامەگەری و پەیوەندی بەچەمکی تردوە 21
٢-٢-١ شێواز و جۆرەکانی ڕۆژنامەگەری 21
یەکەم: شێوازەکانی ڕۆژنامەگەری 21
١- ڕۆژنامەگەریی چاپکراو 21
٢- ڕۆژنامەگەریی بیستراو 22
٣- ڕۆژنامەگەریی بینراو 23
٤- ڕۆژنامەگەریی تیلیتێکست 23
٥- ڕۆژنامەگەریی ڤیدیۆ تێکست 23
٦- ڕۆژنامەگەریی ئینتەرنێت 23
٧- هاوبەستی ڕۆژنامەگەری ئاسایی بەڕۆژنامەگەریی ئیلکترۆنییەوە 24
دووەم: جۆرەکانی ڕۆژنامەگەری 26
١- ڕۆژنامەیی حکوومی و کەسانی گشتیی مەعنەوی 26
٢- ڕۆژنامەی کەسانی تایبەتیی مەعنەوی (الاشخاص المعنوية الخاصة) 26
٣- ڕۆژنامەگەریی ساغکردنەوەیی (الصحافة الاستقصائية) 26
٤- ڕۆژنامەی ڕۆزەرد (صحافة الصفراء) 26

Preview sample - page 4 of 9 - Soran University Academic Digital Library

٥- ڕۆژنامەی تاراوگە (الصحافة المهاجرة) 27
٢-٢-٢ پەیوەندیی نازادیی ڕۆژنامەگەری بەچەمکی تردوە 27
یەکەم: پەیوەندیی نێوان نازادیی ڕۆژنامەگەری و دیموکراسییەت 27
دووەم: پەیوەندیی نێوان نازادیی ڕۆژنامەگەری و ڕای گشتی 29
سێیەم: پەیوەندیی نێوان نازادیی ڕۆژنامەگەری و سیاسەت 30
چوارەم: پەیوەندیی نێوان نازادیی ڕۆژنامەگەری و دەسەلات 33
٢-٣ ڕۆژنامەگەریی عێراقی... سەرهەلدان و پێشکەوتن 35
٢-٣-١ سەرهەلدانی ڕۆژنامەگەریی عێراقی 36
٢-٣-٢ پێشکەوتنی ڕۆژنامەگەریی عێراقی 37
٢-٤ ڕۆژنامەگەریی کوردی... سەرهەلدان و پێشکەوتن 40
٢-٤-١ سەرهەلدانی ڕۆژنامەگەریی کوردی 40
٢-٤-٢ پێشکەوتنی ڕۆژنامەگەریی کوردی 43
٢-٥ تیۆرەکانی ڕۆژنامەگەری 45
٢-٥-١ تیۆری سەربەستی (نظرية الحرية) 46
٢-٥-٢ تیۆری دەسەلات (نظرية السلطة) 48
٢-٥-٣ تیۆری بەرپرسێتیی کۆمەلایەتی (نظرية المسؤلية الاجتماعية) 49
٢-٥-٤ تیۆری سۆڤیەتی (النظرية السوفيتية) 50
٢-٥-٥ نازادیی ڕۆژنامەگەری لە دیدی نیسلامدا 52
٣- ڕێکخستنی یاسایی دەرکردن و بلاوکردنەوەی ڕۆژنامە 52
٣-١ ناگاکاری (الاخطار) 62
٣-١-١ سیستمی ناگاکاری لە یاسای چاپەمەنی یاسای دەسەلاتی ڕۆژنامەگەریی میسری 63
٣-١-٢ سیستمی ناگاکاری لە یاسای چاپەمەنیی لوبنانیدا 66
٣-١-٣ سیستمی ناگاکاری لە یاسای ڕۆژنامەگەریی فەرەنسیدا 67
٣-١-٤ سیستمی ناگاکاری لە یاسای چاپەمەنیی عێراقیدا 69
٣-١-٥ پرۆژەی یاسای نازادیی ڕۆژنامەگەریی یەکێتی ڕۆژنامەنووسانی عەرەبی و... 71
٣-١-٦ سیستمی ناگاکاری لە یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستانی عێراقدا 72
٣-١-٧ هەلسەنگاندنی سیستمی ناگاکاری 74
٣-٢ مۆلەت و مەرجەکانی 75
٣-٢-١ سیستمی مۆلەت لە یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستان 76
٣-٢-٢ سیستمی مۆلەت لە یاسای ڕۆژنامەگەریی فەرەنسیدا 77
٣-٢-٣ سیستمی مۆلەت لە یاسای ڕێکخستنی دەسەلاتی ڕۆژنامەگەریی میسریدا 79

Preview sample - page 5 of 9 - Soran University Academic Digital Library

٢-٢-٤ سیستمی مۆڵەت لە یاسای چاپەمەنیی لوبنانیدا 80
٢-٢-٥ سیستمی مۆڵەت لە یاسای چاپەمەنیی عێراقیدا 80
٢-٢-٦ نەو مەرجانەی کە دەبێ لە خاوەنی یان سەرنووسەری رۆژنامە یان چاپکراوی... 83
٢-٢-٦-١ یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستان 83
٢-٢-٦-٢ یاسای میسری 84
٢-٢-٦-٣ یاسای لوبنانی 85
٢-٢-٦-٤ یاسای عێراقی 88
٢-٢-٧ هەڵسەنگاندنی سیستمی مۆڵەت 91
٢-٣ بارمتەی دارایی (تەنمینی نەقدی) 91
٢-٣-١ یاسای میسری 91
٢-٣-٢ یاسای لوبنانی 95
٢-٣-٣ یاسای فەرەنسی 96
٢-٣-٤ یاسای عێراقی 97
٢-٣-٥ یاسای هەرێمی کوردستانی عێراق 98
٢-٣-٦ هەڵسەنگاندنی سیستمی بارمتەی دارایی 100
٢-٤ ناگاکاری و ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە 101
٢-٤-١ ناگاکاری و ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە لە یاسای میسریدا 102
٢-٤-٢ ناگاکاری و ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە لە یاسای لوبنانیدا 106
٢-٤-٣ ناگاکاری و ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە لە یاسای فەرەنسیدا 112
٢-٤-٤ ناگاکاری و ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە لە یاسای چاپەمەنیی عێراقیدا 113
٢-٤-٥ ناگاکاری وڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە لە یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستانی عێراقدا ... 118
٢-٤-٦ پوختە 120
٢-٥ گلدانەوە و دەست بەسەراگرتن (الحجز والمصادرة) 122
٢-٥-١ گلدانەوە و دەست بەسەراگرتن لە یاسای میسریدا 123
٢-٥-٢ گلدانەوە و دەست بەسەراگرتن لە یاسای لوبنانیدا 126
٢-٥-٣ گلدانەوە و دەست بەسەراگرتن لە یاسای فەرەنسیدا 127
٢-٥-٤ گلدانەوە و دەست بەسەراگرتن لە یاسای عێراقیدا 131
٢-٥-٥ گلدانەوە و دەست بەسەراگرتن لە یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستاندا 134
٢-٦ سانسۆر 137
٢-٦-١ سانسۆری دواییەنە و خود سانسۆری (الرقابة اللاحقة والرقابة الذاتية) 137
٢-٦-٢ سانسۆری پێشینە (الرقابة السابقة) 144

Preview sample - page 6 of 9 - Soran University Academic Digital Library

٣-٦-٢-١ سانسۆری پێشینە لە یاسای میسریدا 144
٣-٦-٢-٢ سانسۆری پێشینە لە یاسای لوبنانیدا 144
٣-٦-٢-٣ سانسۆری پێشینە لە یاسای فەرەنسیدا 145
٣-٦-٢-٤ سانسۆری پێشینە لە یاسای عێراقیدا 147
٣-٦-٢-٥ سانسۆری پێشینە لە یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستاندا 147
٣-٧ پوختە 152
٤- سیستم وپرنسیپەکانی ڕۆژنامەگەری و زامنکردنەکانی ئازادیی ڕۆژنامەگەری 155
٤-١ سیستمەکانی ڕۆژنامەگەری 155
یەکەم: سیستمی دانانی ڕۆژنامەگەری بەدەزگایەکی گشتی 155
دووەم: سیستمی خۆیارێزی (النظام الوقائي) 156
سێیەم: سیستمی سڵپێکەر (النظام الردعي) 156
چوارەم: سیستمی سڵپێکەر لەگەڵ زامنکردنی ئازادیی یاسایی و ئابووری بۆ ڕۆژنامەگەری 156
٤-٢ پرنسیپەکانی ڕۆژنامەگەری 157
یەکەم: پاراستنی دەوڵەت و سیستمی گشتی 158
دووەم: چەواشەنەکردنی ڕای گشتی 159
سێیەم: پاراستنی ناکاری کۆمەڵ 160
چوارەم: پاراستنی مافی مرۆڤ 161
پێنجەم: ئازادی سەرچاوەیە (الحرية هي الاصل) 164
شەشەم: ئازادی بەرپرسیارێتی لەگەڵدایە (الحرية مع المسؤولية) 166
٤-٣ زامنکردنی ئازادیی ڕۆژنامەگەری 167
یەکەم: پاراستنی دەستووری (دەقەکانی دەستوور) 168
دووەم: پاراستنی دادگەری 182
١- سەربەخۆیی دادگەری 183
٢- چاودێری دادگەری 187
أ- چاودێری دادگەری لەسەر دەستوورێتیی یاساکان 188
ب- چاودێری دادگەری لەسەر شەرعییەتی بڕیارەکانی نیدارە 200
سێیەم: پاراستنی نادادگەری 210
١- چاودێری ڕامیاری 211
٢- چاودێری کارگێڕی 215
چوارەم: پاراستنی تاوانکاری (الحماية الجنائية) 217
١- سەروەریی یاسا 217

Preview sample - page 7 of 9 - Soran University Academic Digital Library

٢- یەکسانی لەبەردەم یاسادا 219
٥- ماف و ئەرکەکانی ڕۆژنامەنووس و تاوانەکانی ڕۆژنامەگەری و نەو... 221
٥-١ ماف و ئەرکەکانی ڕۆژنامەنووس 221
٥-١-١ مافەکانی ڕۆژنامەنووس 224
٥-١-٢ ئەرکەکانی ڕۆژنامەنووس 234
٥-٢ تاوانەکانی ڕۆژنامەگەری و نەو بەرپرسیارێتییە تاوانکارییەی لێی دەکەوێتەوە 243
٥-٢-١ تاوانەکانی ڕۆژنامەگەری 242
٥-٢-١-١ پێناسەی تاوانەکانی ڕۆژنامەگەری 244
٥-٢-١-٢ سروشتی تاوانەکانی ڕۆژنامەگەری 245
٥-٢-١-٣ ڕایەڵەکانی تاوانەکانی ڕۆژنامەگەری 254
یەکەم: ڕایەڵی ماددی 254
دووەم: ڕایەڵی مەعنەوی 254
سێیەم: ڕایەڵی بەناشکرایی 257
٥-٢-١-٤ نەو تاوانانەی کە لە ڕێگای ڕۆژنامەگەرییەوە ڕوودەدەن 261
٥-٢-١-٤-١: تاوانی تانەوتەشهر (جريمة القذف أو التشهير) 267
یەکەم: ڕایەڵەکانی 269
١- ڕایەڵی ماددی 269
٢- ڕایەڵی مەعنەوی 279
٣- ڕایەڵی بەناشکرایی 279
دووەم: سزای تاوانی تانەوتەشهر 280
سێیەم: هۆیەکانی ڕێگاپێدانی 281
١- مافی بلاوکردنەوەی هەواڵەکان 283
٢- مافی ڕەخنەگرتن 284
٥-٢-٢ بەرپرسیارێتیی تاوانکاری 293
٥-٢-٢-١ سیستەمەکانی بەرپرسیارێتیی تاوانکاری لە تاوانەکانی ڕۆژنامەگەریدا 297
یەکەم: بەرپرسیاریەتی هاوبەش (المسؤولية التضامنية) 297
دووەم: بەرپرسیاریەتی دامەزراو لەسەر کەمتەرخەمی (المسؤولية المبنية على الاهمال) 298
سێیەم: بەرپرسیاریەتی پۆلێنکراو (المسؤولية المبنية على التتابع) 299
٥-٢-٢-٢ حوکمەکانی بەرپرسیاریەتی تاوانکاری لە تاوانەکانی ڕۆژنامەگەریدا 303
یەکەم: حوکمەکانی بەرپرسیاریەتیی تاوانکاری لە یاسای میسریدا 303
دووەم: حوکمەکانی بەرپرسیاریەتیی تاوانکاری لە یاسای لوبنانیدا 305

Preview sample - page 8 of 9 - Soran University Academic Digital Library

سێیەم: حوکمەکانی بەرپرسیاریێتیی تاوانکاری لە یاسای فەرەنسیدا 308
چوارەم: حوکمەکانی بەرپرسیاریێتیی تاوانکاری لە یاسای عێراقیدا 312
پێنجەم: حوکمەکانی بەرپرسیاریێتیی تاوانکاری لە یاسای هەرێمی کوردستاندا 315
٦- کۆتایی 321
٦-١ ئەنجام 321
٦-٢ ڕاسپاردە 322
سەرچاوەکان 327
پاشکۆ - یاسای ڕۆژنامەگەریی فەرەنسی ١٨٨١/٧/٢٩ هەموارکراو 339
پوختەی تۆژینەوەکە بەزمانی کوردی 375
پوختەی تۆژینەوەکە بەزمانی عەرەبی 378
پوختەی تۆژینەوەکە بەزمانی ئینگلیزی 380

Preview sample - page 9 of 9 - Soran University Academic Digital Library